

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' נתן צבי בן ר' אליהו מאיר פינקל זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 225 פרשת לך לך תשע"ז

בבא מציעא מו-נב

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

אני צריך חמור יש לי חמור שאתן לך, פרתך שוה כך וכך והחמור שוה כך וכך ובעל החמור משך את הפרה ובעל הפרה לא הספיק למשוך את החמור והחמור מת לא קנה בעל החמור את הפרה, ורואים שחליפין שמקפיד עליהם אינו קונה, ורבא דוחה שלא מסתבר שמדובר בשוטים שאינם מקפידים אלא בכל חליפין מקפידים והוא קונה, וכאן מדובר שאמר לו חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה אך לא את הטלה שזה לא משיכה מעולה.

לכאורה יש להוכיח שרב הונא סובר שמטבע נעשה חליפין ולכן קנה באמר באלו, ויש לדחות שרב הונא סובר כר' יוחנן שדבר תורה מעות קונות ותקנו רבנן משיכה שלא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה ורבנן גזרו רק בדבר שכיח ולא בחליפין שזה לא שכיח, ומר הונא בר ר"נ אמר לרב אשי שאתם שניתם כך שרב הונא כר' יוחנן אך אנו שונים להדיא שרב הונא סובר שאין מטבע נעשה חליפין.

לדעת רב קנין חליפין הוא בכליו של קונה שנח לקונה שהמקנה יקנה כדי שיגמור בדעתו להקנות, ולוי סובר שזה בכליו של מקנה כדלקמן, ורב הונא מדסקרתא שאל את רבא שללוי שזה בכליו של מקנה יוצא שהוא קונה את הקרקע אגב הבגד ואנו שנינו להיפך שנכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות, אמר לו רבא שאם לוי היה שומע את דבריך היה מוציא כנגדך ניצוצות של אור שודאי אינו קונה את הגלימא אלא באותה הנאה שהוא מקבל ממנו הוא גומר להקנות לו.

נחלקו בזה תנאים בפסוק וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו גאולה הכוונה מכירה וכמו שכתוב לא יחליפנו ולא ימיר אותו, לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו מי נתן למי בועז נתן לגואל, ור' יהודה סובר שהגואל נתן לבועז.

שנו בברייתא שקונים בכלי גם כשאינו שוה פרוטה אמר ר"נ שזה רק בכלי אך לא בפירות, ורב ששת סובר שקונה גם בפירות, ור"נ למד מנעלו שרק נעל ולא דבר אחר, ורב ששת למד מהפסוק לקיים כל דבר, ור"נ למד מלקיים כל דבר שכל דבר נקנה במנעל, ולרב ששת מה שכתוב נעלו בא למעט דבר שאינו מסויים ובא להוציא חצי רימון וחצי אגוז.

רב ששת בר רב אידי אומר שמה שכותבים היום במנא דכשר למקניא ביה, במנא בא להוציא מדעת רב ששת שקונים בפירות דכשר בא להוציא מדברי שמואל עמוד ב שקונים גם בכלי שנעשה מגללי בקר למקניא בא להוציא מדברי לוי שזה בכליו של מקנה שכתוב למקנה ולא כתוב לקנויי, ביה, לרב פפא בא למעט מטבע, ורב זביד או רב אשי בא למעט איסורי הנאה, וללישנא בתרא רב פפא אמר שבא למעט מטבע שכשר ורב זביד או רב אשי אמרו שבא למעט רק איסורי הנאה אך קונים בכלי גללים.

רב מבאר שאסימון הוא מטבע שניתן לסימן בבית המרחץ, ויש להקשות מברייתא שלא מחללים מעשר שני על אסימון ולא במעות שניתנות לסימן בבית המרחץ א"כ אסימון הוא משהו אחר, ואין לומר שהתנא מפרש שאסימון הוא הניתן לסימן שישנה ברייתא שמחלקת להדיא שנחלקו באסימון שלר' דוסא מחללים עליו מעשר שני ולחכמים לא מחללים עליו, ולכו"ע לא מחללים על מעות שניתנות לסימן בבית המרחץ, ור' יוחנן מבאר שאסימון הוא מטבע מחוסר צורה ור' יוחנן לשיטתו שהוא אמר שר' דוסא ור' ישמעאל הולכים בשיטה אחת, שר' ישמעאל למד מהפסוק וצרת הכסף בידך לרבות כל דבר הנצטר ביד, ור"ע למד מזה לרבות כל דבר שיש עליו צורה.

ר' יוחנן אומר שמדאורייתא מעות קונות אלא שרבנן תקנו שיקנה רק במשיכה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה ואמנם ודאי מי שהדליק את הדליקה משלם אלא גזרו שמא תיפול

דף מו העומד בגורן ואין בידו מעות לפדות מעשר שני יתן את הפירות במתנה לחבירו ויאמר שהם מחוללים על מעות שיש לו בביתו, ומשמע שאם יש בידו מעות הוא יקנה אותם לחבירו במשיכה וחבירו יפדה בלי חומש כנכרי, ואם נאמר שמטבע נקנה בחליפין שיקנה לו בסודר וחבירו יפדה, ויש לדחות שמדובר שאין לו סודר, אך קשה שיקנה לו אגב קרקע ויש לומר שמדובר שאין לו קרקע, אך קשה מדוע התנא דוחק להעמיד באדם ערטילאי שאין לו כלום אלא מוכח שמטבע לא נקנה בחליפין, וגם רב פפא חזר בו שבי חוזאי היו חייבים לו י"ב אלף וזו והוא הקנה אותם לרב שמואל בר אחא אגב סף ביתו וכשהגיע יצא לקראתו עד תווך, וגם עולא ורב אסי ור' יוחנן סוברים שאין מטבע נקנה בחליפין, ור' אבא הקשה לעולא ששנינו בברייתא שאם תבעוהו חמריו ופועליו בשוק והוא אמר לשולחני תו לי מעות בדינר ואפרנסם ואתן לך מיפה דינר וטריסית שיש לי בביתי אם יש לו מעות מותר ואם לא אסור, ואם נאמר שאין מטבע נקנה בחליפין א"כ זה הלואה גמורה ואסור, ושתק עולא, ור' אבא אמר שניתן לפרש בברייתא שמדובר בפרוטות נחושת ללא צורת מטבע וזה כפרי ולכן זה נקנה בחליפין ועולא הסכים ואמר שמדויק כך בברייתא שכתוב יפה דינר ולא כתוב דינר יפה, ורב אשי אומר שאכן מדובר בנחושת ללא צורה אך אין הטעם מפני שנקנה בחליפין אלא גם אם נתן בתורת דמים כיון שיש לו מעות בביתו נעשה כאומר הלווני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח, ולכאורה יש להביא ראיה ממה ששנינו שכל הנעשה דמים באחר כיוון שזכה זה התחייב זה בחליפין, ולכאורה כל הנעשה דמים הכוונה למטבע ורואים שמטבע נעשה חליפין, עמוד ב ורב יהודה מפרש שהכוונה מה שנישום דמי באחר כיוון שאחד זכה התחייב השני בחליפיו, וכן מוכח ממה שכתוב בסיפא כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור, ולפי מה שהבנו בתחילה שהכוונה למטבע הביאור הוא שפירות גם עושים חליפין כיצד שאם החליף שור בפרה או חמור בשור, אך זה מובן רק לרב ששת שפירות עושים חליפין אך לר"נ שרק כלי עושה חליפין לא מובן מה כתוב כיצד, ויש לפרש שיש דמים שהם כחליפין כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור, וטעמו של ר"נ שהוא סובר כר' יוחנן שדבר תורה מעות קונות ותקנו שרק משיכה תקנה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה ורבנן גזרו רק בדבר שהוא שכיח ולא בדבר שאינו שכיח, ור"ל הסובר שמשיכה קונה מהתורה זה מובן רק אם הוא סובר כרב ששת הוא יבאר את המשנה כרב ששת אך אם הוא סובר כר"נ שפירות לא עושים חליפין א"כ אי אפשר לבאר את המשנה וא"כ על כרחך שר"ל סובר כרב ששת, ויש להוכיח מהמשנה שאומרת כל המיטלטלין קונים זה את זה ור"ל אמר שאפלו כיס מלא מעות בכיס מלא מעות ורב אחא מבאר שהוא החליף כיס של דינר אנקא בכיס דינר אניגרא אחד מהם פסלתו מלכות ואחד פסלתו המדינה, והחידוש הוא שאם היו כותבים רק פסלתו מלכות היינו אומרים שהוא פרי כיוון שאינו יוצא כלל בשום מקום אך פסלתו מדינה שהוא יוצא במקום אחר א"כ הוא מטבע ולא יקנה בחליפין, ואם היו כותבים פסלתו מדינה שהוא לא יוצא לא בצינעא ולא בפרהסיא אך בפסלתו מלכות שהוא יוצא בצינעא הוא יחשב מטבע ולא יקנה בחליפין קמ"ל שהוא נחשב פרי.

רבה אומר בשם רב הונא שאם אמר לחבירו מכור לי באלו ולא פרט לא בכמה הוא קנה,

דף מז אך יש לו אונאה וקנה בחליפין גם ללא משיכה כיון שאינו מקפיד, ויש לו אונאה כי אמר לו מכור לי באלו.

בדמים שאינו מקפיד קונה שזה כחליפין, אך אם מכר בחליפין והוא מקפיד עליהם רב אדא בר אהבה רצה להוכיח מברייתא שאם היה תפוש בפרתו וחבירו אומר לו מדוע צריך אתה פרה וכי

דליקה באונס ואם נעמיד את התבואה ברשות המוכר הוא יטרח ויציל ואם לא אינו מוסר נפשו לטרוח בהצלה, ור"ל סובר שמישיכה קונה מהתורה שכתוב בפסוק וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך וזה דבר הנקנה מיד ליד, ור' יוחנן למד מזה למעט קרקע מאונאה, ור"ל לומד מזה עוד דבר שהיה ניתן לכתוב וכי תמכרו ממכר מיד עמיתך אל תונו ומדוע כתוב או קנה א"כ בא ללמד קנין משיכה, ור' יוחנן למד מאו קנה כמו שכתוב בברייתא שאונאה חוזרת גם בנתאנה מוכר שכתוב או קנה אל תונו ור"ל למד מזה ב' דברים.

יש להוכיח שר"ש סובר שכל שהכסף בידו ידו על העליונה ומשמע שרק המוכר חוזר ולא הלוקח וזה מובן רק אם מעות קונות אך אם המעות לא קונות מדוע אין הלוקח יכול לחזור בו, ור"ל אומר שהוא דיבר רק לדעת רבנן ולא לר"ש, ולר"ל מובן במה נחלקו ר"ש ורבנן ור' יוחנן יבאר שנחלקו בדברי רב חסדא שאמר שכמו שתקנו משיכה במוכרים כך תקנו בלוקחות ור"ש לא סבר כרב חסדא ורבנן סברו כרב חסדא, ויש להוכיח מהמשך המשנה שגם במעות אמרו מי שפרע וזה מובן רק אם מעות קונות לכן יש מי שפרע אך אם מעות אינן קונות מדוע נאמר מי שפרע, ולא מסתבר שזה רק משום חזרה בדברים שהרי שנינו,

דף מח שר"ש אומר שאף שאמר שטלית קונה דינר זהב אך דינר זהב אינו קונה טלית אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ודור הפלגה הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו והנושא ונותן בדברים לא קנה והחזור בו אין רוח חכמים נוחה ממנו, ור"ב אמר שלנו אין קללה אלא שאינו הגון בעיני חכמים ומשמע שבדברים אין מי שפרע, ויש לומר שאמנם בדברים לבד אין מי שפרע אך בדברים עם מעות יש מי שפרע.

ר"ב אומר שיש ראייה לר"ל מהפסוק ומהברייתא שכתוב בפסוק וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו, ורב חסדא ביאר שתשומת יד הכוונה שיחד לו כלי להלוואתו עשק שיחד לו כלי לעשקו, ובהמשך הפסוקים נאמר והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזילה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו ולא כתוב תשומת יד מכיון שחסר משיכה, ורב פפא אמר לרבא שיתכן שכיוון שהתורה חזרה על עושק היא לא היתה צריכה לפרט גם על תשומת יד ויתכן שמדובר שנטל ממנו וחזר והפקיד אצלו, ולכאורה זה כמו פקדון, ויש לומר שיש שני צורות של פקדון ומה שהתורה לא חזרה על תשומת יד ונעמיד שנטל וחזר והפקיד אצלו יש לומר שאם התורה היתה חוזרת לא היה קושיא ולא ראייה אך כיוון שהתורה לא חזרה על תשומת יד א"כ מוכח כדעת ר"ל, אך קשה שמשמע בברייתא שהתורה חזרה גם על תשומת יד שר"ש אמר שלומדים למעלה ממה שאמור למטה שהתורה כללה שוב או מכל אשר ישבע עליו לשקר, ור"נ אמר בשם רבה בר אבוה בשם רב שזה בא לרבות תשומת יד להשכון, אך יש לומר שזה לא כתוב בתורה להדיא.

יש ראייה מברייתא כר"ל שכתוב שאם נתן את הפרוטה של הקדש לבלן הוא מעל ורב ביאר שדוקא בלן שלא חסר משיכה אך בדבר אחר שחסר משיכה לא מעל עד שמשך, אך קשה שכתוב גם שאם נתנה לספר הוא מעל, ולכאורה הספר צריך למשוך את התספורת, ויש לומר שמדובר בספר נכרי שאינו קונה במשיכה וכך שנינו שאם נתן פרוטת הקדש לספר או ספן או לכל בעלי אומניות לא מעל עד שמשך, ולכאורה קשה על הברייתא של בלן אלא יש לומר ששם מדובר בספר ישראל שקונה במשיכה ומה שמדויק שבספר מעל קודם משיכה מדובר בספר נכרי שאינו קונה במשיכה.

גם ר"נ סובר שמעות קונות מהתורה ולוי בדיק במשנתו ומצא שכתוב נתנה לסיטון מעל עמוד ב ולכאורה קשה משם לר"ל ור"ל יבאר שזה כדעת ר"ש.

אביי אומר שבמי שפרע מודיעים למי שחוזר בו שאין לקללו שהרי נאמר ונשיא בעמך לא תאר, ור"ב אומר שמקללים אותו שכתוב בפסוק בעמך שרק בעושה מעשה עמך, ור"ב אומר שהוא למד את זה ממה שר' חייא בר יוסף קיבל מעות עבור מלח ואח"כ התיקר המלח ור' יוחנן אמר לו תן לקונים את המלח ואם לא קבל עליך מי שפרע ואם נאמר שרק מודיעים לו מה שייך

להודיע לר' חייא בר יוסף אך גם אם נאמר שמקללים קשה וכי שייך לקלל את ר' חייא ויש לומר שהוא צריך לקבל קללה של חכמים, אך יש לומר שמדובר שנתנו לר' חייא ערבון והוא חשב שהוא קנה רק כנגדו ור' יוחנן אמר שהם קנו כנגד כולו, ויש להקשות ששנינו שאחד נתן ערבון לחבירו ואמר לו אם אחזור בי ערבוני מחול לך והשני אמר אם אחזור בי אכפול לך ערבונך ר' יוסי אמר שהתקיימו התנאים, ויש לומר שר' יוסי לשיטתו שאסמכתא קונה ור' יהודה סובר שקונה רק כנגד ערבוננו, ורשב"ג אומר שכל זה כשאמר לו ערבוני יקון אך אם מכר לו בית או שדה באלף זוז ופרע לו מתוכם ה' מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אף אחר כמה שנים ומשמע שדין זה הוא גם במטלטלין ובסתמא הוא קונה את הכל, ויש לדחות שבמטלטלין לא יקנה בסתמא והחילוק הוא שקרקע נקנית בכסף ממש ולכן קונה את הכל אך מיטלטלין שנקנים רק לענין מי שפרע לא קנה את הכל.

לכאורה נחלקו בזה תנאים ששנינו שאם הלואה על המשכון ונכנסה שמיטה אף ששוה רק חצי לרשב"ג אינו משמט, ור' יהודה הנשיא סובר שאם המשכון כנגד ההלואה אינו משמט ואם אינו כנגד ההלואה הוא משמט, ואם נאמר שרשב"ג סבר שאינו משמט רק כנגדו א"כ רבי סבר שאף כנגדו משמט,

דף מט וזה קשה שא"כ מדוע הוא מחזיק את המשכון הזה אלא משמע שרשב"ג סבר שגם כשהמשכון אינו שוה הוא קנה כנגד כולו, ורבי אמר שמשמט כנגד החצי שאין עליו משכון, וא"כ נחלקו שרשב"ג קנה כנגד כולו ולרבי קנה רק כנגד המשכון, ויש לדחות שמה שרשב"ג אמר אינו משמט הכוונה כנגד החצי שיש עליו משכון ולרבי משמט גם כנגד החצי שיש עליו משכון וא"כ מה שהוא לקח משכון זה רק לזכרון דברים בעלמא.

רב כהנא קיבל מעות על פשתן ובסוף הוא התייקר ואמר לו רב שיתן לקונים כנגד שווי המשכון וכלפי השאר זה רק דברים שאין בהם משום מחוסר אמנה ששנינו שרב סובר שבדברים אין מחוסר אמנה ור' יוחנן סובר שיש בדברים משום מחוסר אמנה, ויש להקשות ששנינו בברייתא שר' יוסי בן ר' יהודה דרש בפסוק הין צדק שלכאורה הין כלול במה שכתוב אפת צדק אלא בא הפסוק ללמד שההין שלך יהיה בצדק וגם הלאו יהיה בצדק, ואביי מתרץ שזה מלמד שלא יאמר אחד בפה ואחד בלב, ויש להוכיח שכתוב בברייתא שר"ש אמר שאף שההלכה שטלית קונה דינר זהב ודינר זהב אינו קונה טלית אך אמרו שמי שפרע מאנשי דור המבול ודור הפלגה הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו וא"כ יש בדברים מחוסר אמנה, ויש לומר שנחלקו בזה תנאים ששנינו לקמן שר' יוחנן בן מתאי אמר לבנו שישכור לו פועלים והוא קצץ להם מזונות ואמר לו אביו שאף אם יתן להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצא ידי חובתו שהם בני אברהם יצחק ויעקב אלא יאמר להם קודם שיתחילו במלאכה על מנת שאין להם אלא פת וקטנית, ואם נאמר שיש בדברים מחוסר אמנה איך הוא אומר לבנו שיחזור בו, אך יש לדחות שהפועלים עצמם לא סמכו דעתם עליו כיון שיודעים שהוא סמך על אביו ומה שאמר לו עד שלא יתחילו במלאכה כי אם הם יתחילו סומכת דעתם שודאי הוא אמר כבר לאביו והוא הסכים עמו, אך קשה שרבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שהאומר לחבירו שיתן לו מתנה הוא יכול לחזור בו ולכאורה זה פשוט שהוא יכול אלא הכוונה שמתן לו לחזור בו א"כ לר' יוחנן אין מחוסר אמנה בדברים, ויש לומר כדברי רב פפא שר' יוחנן מודה במתנה מועטת וכן מוכח מדברי ר' אבהו בשם ר' יוחנן שאם ישראל אמר ללוי שיתן לו כור מעשר שיש בידו יכול הלוי לעשותו תרומה ומעשר על מקום אחר וזה מובן רק אם הנותן לא יכול לחזור בו אך אם הוא יכול לחזור בו איך הוא יכול לעשר על זה הרי יתכן שהוא יאכל טבל אם בסוף הוא לא יקבל את זה, אך יש לדחות שמדובר שנטל ממנו וחזר והפקיד אצלו, אך קשה לפ"ז מדוע כתוב בסיפא שאם נתנו לבן לוי אחר אין לו אלא תרעומת ואם נאמר שכבר נטלו והפקיד אצלו שוב למה יש רק תרעומת הרי כיון שהוא משך הוא חייב לו ממון, אלא משמע שעדיין לא נטל ממנו.

אדם אחד נתן כסף על שומשומין ואח"כ הם התיקרו וחזרו בהם המוכרים ואמרו שאין להם שומשומים קח את מעותיך ובינתיים נגנבו המעות ואמר רבא שכיוון שאמרו לו קח את מעותיך ולא

לקחם לא רק שלא נעשו שומרי שכר על המעות אלא אף שומרי חנם הם לא, ושאלו תלמידי רבא מדוע לא יהיה מי שפרע אמר רבא שאכן יש מי שפרע, רב פפי אמר שרבינא אמר לו שתלמיד אחד ששמו רב טבות או רב שמואל בר זוטרא והוא אמר שגם אם יתנו לו את כל חלל העולם הוא לא ישנה בדיבורו שעמו היה המקרה של השומשומין וזה היה בערב שבת ואותו אדם שאל אותי אם יש לי שומשומים למכור **עמוד ב** ואמר לי קח את המעות בינתיים כיון שעומד להחשיך ואמרתי לו הבית לפניך והניחם בבית ובינתיים נגנבו המעות ורבא אמר שכשאומרים הבית לפניך לא רק שאינו שומר שכר אלא גם שומר חנם הוא לא ואמר לו רבינא ששמע שאמרו לרבא שצריך לקבל מי שפרע אמר לו לא היה מקרה כזה לפניו.

שנו בברייתא שר"ש סובר שרק כשהכסף והפירות ביד מוכר אך אם הכסף אצל המוכר והפירות אצל הלוקח אינו יכול לחזור בו כיוון שכספו בידו, ולכאורה הוא ביד מוכר אלא הכוונה שדמי כספו בידו, ולכאורה זה פשוט ורבא מבאר שמדובר שעלייתו של הקונה מושכרת למוכר, וחכמים תקנו משיכה שמא יאמר נשרפו חיטיך בעלייה אך כאן הם ברשות הלוקח ואם נופלת דליקה באונס הוא ידאג לתבואה.

אדם אחד נתן מעות על חמור ושמע שמכית השר פרזוק רופילא רוצים לקחתו והוא אמר למוכר הבא לי המעות חזרה איני רוצה את החמור ורב חסדא אמר שכמו שתקנו משיכה כלפי המוכרים כך תקנו משיכה כלפי הקונה שיוכל לחזור בו.

משנה שיעור אונאה ארבעה כסף מתוך כ"ד כסף לסלע והיינו שתות למקח, ויכול להחזיר את האונאה עד הזמן שיראה לתגר או לקרובו ור' טרפון הורה בלוד שהאונאה שמונה כסף מתוך כ"ד כסף לסלע והיינו שלישי ושמחו תגרי לוד ואמר ר' טרפון שיכול להחזיר את האונאה כל היום אמרו התגרים יניח לנו ר' טרפון וחזרו לדברי חכמים. **גמרא** רב אמר שהמשנה אומרת דוקא שתות מקח ולא כלפי המעות ששילם, ושמואל סובר שמתחילים גם לשתות ששילם, ובמקרה שמכר שוה שש בחמש או שמכר שוה שש בשבע לכו"ע הולכים אחרי המקח וזה נקרא אונאה, ונחלקו כשמכר שוה חמש בשש או שוה שבע בשש שלשמואל זה נקרא אונאה ולרב שהולכים אחר המקח בשוה חמש בשש יש ביטול מקח ושוה שבע בשש יש מחילה שזה פחות משתות מקח, ושמואל סובר שיש מחילה או ביטול מקח רק כשאין שתות משני צדדים או מהמקח או מהמעות אך כשיש שתות מצד אחד זה אונאה, ולכאורה יש להביא ראיה ממשנתינו שאונאה היא ד' כסף מתוך כ"ד כסף שתות למקח ולכאורה מדובר שמכר שוה כ' בכ"ד ומשמע שהולכים גם אחר שתות המעות ויש לומר שמדובר שמכר שוה כ"ד בכ' והמוכר התאנה אך קשה שכתוב בסיפא עד מתי מותר להחזיר בכדי שיראה לתגר או לקרובו וביאר ר"נ שזה מדבר על הלוקח אך המוכר חוזר לעולם, אלא יש לומר שמדובר שמכר שוה כ"ד בכ"ח.

לכאורה יש להוכיח מהמשך המשנה שר' טרפון הורה בלוד שהאונאה שמונה כסף מתוך כ"ד שלישי למקח ולכאורה מדובר שמכר שוה ט"ז בכ"ד וא"כ הולכים גם אחר שלישי המעות ויש לדחות שמדובר שמכר שוה כ"ד בט"ז אך יוצא שהמוכר התאנה, וקשה לפ"ז שכתוב בהמשך שאמר ר' טרפון שמתוך לחזור כל היום ור"נ ביאר שזה נאמר על הלוקח אך המוכר חוזר לעולם אלא יש לומר שמדובר שמכר שוה כ"ד בל"ב.

ישנה ברייתא כדברי שמואל שכתוב מי שהוטל עליו ידו על העליונה שאם מכר לו שוה ה' בו' והתאנה הלוקח ידו על העליונה אם רצה אומר לו תן לי מעותי או יאמר לו תן לי מה שאוניתיני,

דף נ אם מכר לו שוה שש בחמש והמוכר התאנה ידו על העליונה אם רצה אומר לו תן לי מקחי או יאמר לו תן לי מה שאוניתיני.

הסתפקו אם בפחות משתות לרבנן המחילה היא מיד או רק אחר שיראה לתגר או לקרובו, אך לכאורה אם המחילה היא בכדי שיראה א"כ אין הבדל בין שתות לפחות משתות, ויש לומר שבשתות ידו על העליונה שיכול לחזור או להחזיר את האונאה אך בפחות משתות לעולם קנה ומחזיר את האונאה, ולכאורה יש להוכיח מסוף המשנה שחזרו לדברי חכמים ובפשטות פחות

משליש לר' טרפון הוא כפחות משתות לרבנן וא"כ מובן שלרבנן בפחות משתות המחילה היא בכדי שיראה ולר' טרפון כל היום לכן חזרו בהם, אך אם נאמר שלרבנן בפחות משתות המחילה היא מיד **עמוד ב** וכן לר' טרפון המחילה היא מיד א"כ מדוע חזרו הרי ודאי עדיף להם כדברי ר' טרפון שמה שלרבנן הוא אונאה לר' טרפון זה נכלל במחילה, ויש לדחות שמשותות עד שלישי לר' טרפון זה כשתות עצמה לרבנן, אך קשה לפ"ז מדוע שמחו בדברי ר' טרפון וא"כ שר' טרפון אמר שזה אונאה עד שלישי ואחרי שאמר שניתן לחזור כל היום הם חזרו, אך אם נאמר שבביטול מקח לרבנן זה רק עד בכדי שיראה א"כ מה הרויחו בדברי ר' טרפון, ויש לומר שהם שמחו בשתות עצמה שלר' טרפון זה מחילה ולרבנן זה אונאה.

הסתפקו אם לרבנן בביטול מקח חוזר לעולם או רק בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואם נאמר שהשיעור הוא בכדי שיראה א"כ מה החילוק בין שתות ליותר משתות, ויש לומר שיש חילוק שבשתות רק מי שנתאנה חוזר בו ואילו ביותר משתות שניהם חוזרים, ולכאורה יש להוכיח שהמשנה אומרת שתגרי לוד חזרו לדברי חכמים וזה מובן אם ביטול מקח לרבנן הוא רק עד בכדי שיראה ולר' טרפון כל היום לכן חזרו אך אם נאמר שלרבנן בביטול מקח חוזר בו לעולם א"כ עדיין עדיף להם בדברי ר' טרפון שהוא עושה אונאה רק כל היום ולא יותר, ויש לומר שביטול מקח אינו שכיח.

רבא אומר להלכה שפחות משתות קנה ויותר על שתות בטל מקח ושתות קנה ומחזיר אונאה ובשניהם השיעור הוא בכדי שיראה לתגר או לקרובו, וכן שנינו בברייתא שבאונאה פחות משתות נקנה המקח וביותר משתות בטל המקח ובשתות לר' נתן קנה ומחזיר אונאה ולרבי יד המוכר על העליונה אם רצה אומר לו תן לי מקחי ואם רצה אומר לו תן לי מה שאוניתיני ובשניהם השיעור הוא בכדי שיראה לתגר או לקרובו.

ר"נ אומר שהשיעור בכדי שיראה הוא רק לקונה אך המוכר יכול לחזור בו לעולם, ולכאורה יש להוכיח ממה שהמשנה אומרת שחזרו תגרי לוד כדברי חכמים וזה מובן אם המוכר לעולם חוזר, **דף נא** לכן חזרו שאין להם הנאה בהרחבת הזמן לקונים אך אם נאמר שגם המוכר חוזר כמו הלוקח א"כ מדוע חזרו הרי כמו שעשו תקנה לקונה עשו גם למוכר וגם להם האריכו את הזמן ויש לומר שלא מצוי שתגרי לוד יטעו.

בעל ביתו של רמי בר חמא מכר חמור וטעה ומצאו רמי עצוב אמר לו מדוע אתה עצוב אמר לו שמכרתי חמור וטעיתי אמר לו יכול אתה לחזור אמר לו שכבר עבר הזמן בכדי שיראה ושלח את המקרה לר"נ אמר ר"נ שבכדי שיראה נאמר על הקונה אך המוכר חוזר בו לעולם כי הקונה מקחו בידו ויכול להראותו ויאמרו לו אם טעה אך המקח כבר לא אצל המוכר ויתברר לו טעותו רק אם יודמן לו שוב מאותו מקח.

אדם אחד אחז בקישורי משי למכרם וביקש עליהם שש והם שוים חמש אך גם אם היו משלמים לו חמש וחצי הוא היה מוכר ואדם אחד רצה לקנות ואמר לעצמו אם אשלם לו חמש ומחצה זה יהיה מחילה אקנה ממנו בשש ואתבע אותו אח"כ, ורבא אמר לו שרק בלוקח מתגר יש אונאה אך בלוקח מבעה"ב אין אונאה.

אדם אחד אחז בנזמים למכרם וביקש עליהם שישים והם שוים חמישים ואם היו משלמים לו חמישים וחמש היה מוכרם ואדם אחד רצה לקנות ואמר לעצמו אם אשלם לו חמישים וחמש זה יהיה מחילה אשלם לו שישים ואתבענו, ורב חסדא אמר לו שרק בלוקח מתגר יש אונאה אך

בלוקח מבעה"ב אין אונאה ורב דימי אמר שדינו של רב חסדא נכון וגם ר"א הסכים עמו, אך קשה ששנינו שכשם שאונאה להדיט כך אונאה לתגר משמע שהכוונה לבעה"ב ורב חסדא ביאר שמדובר בבגדי קנבוס שעומדים להמכר אך את כלי ביתו אינו מוכר אלא בהרבה דמים.

משנה בין לקונה בין למוכר יש אונאה וכשם שיש אונאה להדיט כך אונאה לתגר ור' יהודה אומר שאין אונאה לתגר, מי שנתאנה ידו על העליונה ויכול לומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתיני. **גמרא** שנו בברייתא שלומדים דין אונאה מהפסוק וכי

תמכרו ממכר לעמיתך אל תונו ומשמע רק כשהתאנה הקונה ואם התאנה המוכר לומדים מהמילים או קנה, וצריך לכתוב לקוח וצריך לכתוב מוכר שאם היה כתוב מוכר כי הוא יודע במקחו אך קונה שאינו בקי במקח יתכן שלא הזהירה אותו התורה באונאה, ואם היה כתוב בקונה היינו אומרים שרק בו הזהירה התורה כמו שאומרים קניית הרווחת שזה מתקיים אצלך אך במוכר שהוא מפסיד כמו שאומרים מכרת אבדת א"כ אינו מוזהר בלא תונו, קמ"ל שגם הוא מוזהר.

יש להקשות בדברי ר' יהודה וכי בגלל שהוא תגר אין לו אונאה ור"נ מבאר בשם רב שמדובר בתגר ספסר שהוא יודע כמה שוה המכר והוא מתל לו והוא רוצה לחזור בו כי מצא מקח אחר, ורב אשי מבאר שר' יהודה סובר שהתגר אינו בתורת אונאה שהוא חוזר גם פחות מכדי אונאה ושנינו כדברי ר"נ שר' יהודה אומר שאין לתגר אונאה כי הוא בקי.

לכאורה משנתנינו לא כר' נתן ולא כרבי לעיל, שבמשנה כתוב אם רצה אומר לו תן לי מעותי ובר' נתן לא כתוב אם רצה, וגם לא כרבי שהמשנה מדברת על הלוקח ורבי דיבר בברייתא על המוכר ואכן אמר ר"א שאינו יודע מי שנה את משנתנינו, ורבה אומר שמשנתנינו כר' נתן ובברייתא יש לשנות ג"כ רצה, ורבה אומר שמשנתנינו כרבי והוא פירש בברייתא את מה ששייר במשנה ואמר רב אשי שכך מדויק שהמשנה מתחילה אחד הלוקח ואחד המוכר ואח"כ היא מפרשת את הלוקח א"כ המשנה שיירה גם את המוכר.

לדעת רב מי שאמר לחבירו שהוא מוכר על מנת שאין לך עלי אונאה יש לו אונאה, ולשמואל אין לו אונאה, ולכאורה יוצא שרב סובר כר"מ בברייתא שמי שאמר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה היא מקודשת ותנאו בטל, ושמואל סובר כר' יהודה שאומר שבדבר שבממון תנאו קיים, ויש לדחות שגם רב יכול לסבור כר' יהודה ור' יהודה דיבר רק שם שהאשה יודעת ומוחלת **עמוד ב** אך כאן אינו יודע שיש כאן אונאה כדי שימחל, ושמואל יכול לסבור גם כר"מ שלא חל התנאי כי הוא ודאי עוקר את מה שכתוב בתורה ואילו כאן מי אמר שיש אונאה שהוא עוקר את מה שכתוב בתורה, ואמר רב ענן ששמואל פירש לו שאם אמר על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו אונאה אך אם אמר על מנת שאין בו אונאה לא מועיל התנאי אם יש בו אונאה, ולכאורה ישנה ברייתא שמי שנושא ונותן באמנה שימכור עבדו והאומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו אונאה וקשה לרב כמו מי סובר תנא זה שהרי לרב גם ר' יהודה מודה שהתנאי לא חל, ואביי אומר שמוכח מכאן שרב ושמואל נחלקו כר"מ ור' יהודה, ורבא אומר שיש לחלק בין מפרש לסתם שיש ברייתא כמה דברים אמורים בסתם אך במפרש שהמוכר אמר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך במאתיים ואני יודע שהוא שוה רק מנה ואני מוכר על מנת שאין לך עלי אונאה הרי אין לו אונאה, וכן כשהקונה אומר למוכר שיודע אני שהחפץ שאני קונה במאה הוא באמת שוה מאתיים על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו אונאה.

שנו בברייתא שמי שנושא ונותן באמנה לא יחשב את הרע באמנה ואת היפה בשווי אלא או זרע ויפה באמנה או רע ויפה בשווי ומקבל שכר כתף וגמל ופונדק ואינו מקבל שכר על עצמו שכבר נטל שכרו משלם ולכאורה מתי נטל ויש לומר שמדובר בבגדי קנבוס שמשלמים למי שטורח במכירתם בערך קצוב ד' זוז למאה.

משנה כמה יהיה חסרון בסלע ולא יהיה אונאה לר"מ ד' איסרות איסר לכל דינר, ור' יהודה אומר ד' פונדיונות פונדיון לכל דינר, **דף נב ור"ש** סובר ח' פונדיונות ב' לכל דינר, ועד מתי מותר להחזיר, בכרכים עד כדי שיראה לשולחני, ובכפרים עד ערב שבת, ואם הוא מכיר את המטבע הזו ומחזירה אף לאחר י"ב חדש הוא מקבל ממנו ואין לו אלא תרעומת ויכול לתת אותה למעשר שני ואינו חושש, כיון שהפוסלה זה רק נפש רעה. **גמרא** ישנה ברייתא שהשיעורים שנחלקו עד כמה תהיה הסלע חסירה ויהיה בה אונאה, ורב פפא מבאר שהמשנה מחשבת מלמטה למעלה והברייתא מחשבת מלמעלה למטה, ויש להקשות מדוע נחלקו תנאים בסלע ולא נחלקו בטלית, רבא אומר שהמשנה של

טלית היא לר"ש ואביי אומר שבטלית מוחלים עד שתות שאומרים האנשים לגבך תקנה ביוקר אך למאכלך תקנה בשווי, ואדם לא מוחל בסלע שאינו יכול להוציאו.

נחלקו התנאים בסלע שחסרה ואם יותר מהשיעור מוכרה בשויה ועד כמה היא נפחתת והוא רשאי לקיימה, בסלע עד ששוה שקל, בדינר עד רובע ואם פחות מכך באיסר אסור להוציאה ולא ימכרנה לתגר או חרם או הרג כי הם מרמים בה את האחרים אלא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בתו, אך קשה מדוע שונה השיעור בין דינר לסלע ואביי מבאר שרובע הכוונה רובע שקל, ורבא אומר שמוכח כדבריו שכתוב רובע ולא כתוב רביע, והברייתא תלתה דינר בשקל לחדש דרך אגב שיש דינר שבא משקל כדברי ר' אמי שדינר שבא משקל מותר לקיימו אך דינר שבא מסלע אסור לקיימו.

מה שכתוב בברייתא שאם זה פחות מאיסר אסור מבאר אביי שאם פחת הסלע באיסר יותר מכדי אונאה אסור, אמר לו רבא שלפ"ז גם במשהו אסור, ורבא מבאר שהסלע פחת איסר לדינר אסור וסתם הברייתא היא כר"מ.

שנינו בכלים שאם הסלע נפסלה והוא התקינה כדי לשקול בה משקלות היא טמאה ועד כמה תפחת והוא רשאי עדיין לקיימה ב' דינרים ופחות מכן יקוץ ואם היה יתר על כן אמר רב הונא שיקוץ ור' אמי אומר שבפחות מכן יקוץ אך יותר על כן יקיים שניכר בה שנפחתה, **עמוד ב** ויש להקשות שבברייתא אצלנו מבואר שיתר על כן מוכרה בשויה ומשמע שפחתה יותר מכדי אונאה, ויש לבאר שיתירה הכוונה שאם לא פחתה כדי אונאה מוכרה בשויה, ויש להקשות מברייתא שעד כמה תפחת והוא רשאי לקיימה בסלע עד שקל ומשמע שפחתה מעט מעט וא"כ לא מחליפים אותה בסלע, ויש לומר שמדובר שנפלה לאש ונפחתה בבת אחת. **בדברי** הברייתא שיקבנה יש להקשות שישנה ברייתא שלא יעשנה משקל בין משקלותיו ולא יזקנה בית גרוטותיו ולא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בתו אלא ישחוק או יתוך או יקוץ או יוליך לים המלח, ר"א תירץ או שרב הונא אמר משמו שבאמצע יכול להשאיר מנוקב אך מהצד לא ינקב שהרמאים יחתכוה עד הנקב.

יש להקשות מדוע בסלע יש חילוק בין כרכים לכפרים ואילו בטלית אין חילוק אביי אומר שאכן משנתנינו דברה בטלית בכרכים, ורבא מבאר שטלית כל אדם מכיר בה ואילו בסלע רק השולחני מכיר ולכן יש חילוק שבכרכים יש שולחני ואילו בכפרים אין ולכן השיעור הוא בערב שבת שהולכים לשוק לקנות.

המשנה אמרה שבמכירה מחזיר עד י"ב חדש ולכאורה בכרכים השיעור הוא בכדי שיראה לשולחני ובכפרים השיעור הוא ערבי שבתות, ורב חסדא מבאר שזה רק מדת חסירות אך קשה מדוע כתוב בסיפא אין לו אלא תרעומת ואם מדובר בחסיד שלא יקבל עליו ולא יהיה תרעומת ואם ביחס למקבל הרי אם קבלה מה שייך שיתרעם עליו, ויש לבאר שהמשנה ממשיכה שאחר אף שאין מקבל ממנו אין לו אלא תרעומת.

המשנה אמרה שהמקפיד זה רק נפש רעה ורב פפא מדייק שמי שמקפיד על מעותיו זה נפש רעה והיינו באופן שהם יוצאים בהוצאה, ויש ראייה מכאן לדברי חזקיה שאם בא לפורטה פורטה בשויה ואם בא לחללה מחלל ביפה והביאור בדבריו שאף שהוא פורט בשויה אך לחלל יחלל לפי הדמים הודאיים שלה, ויוצא מדברי חזקיה שניתן לזלזל במעשר שני וקשה שחזקיה עצמו אמר שבמעשר שני שאין בו שוה פורטה יאמר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות שכבר חילל בהם שאדם לא יכול לצמצם מעותיו, ויש לומר שכוונת חזקיה שמחלל בתורת יפה שלא מזלזל פעמיים.

ישנה ברייתא שחייבים מיתה וחומש על תרומה וביכורים.